

Romantizm musiqisində qadın obrazları

Kazımova Nərgiz (BMA)

Fakultə: Musiqi tarixi və nəzəriyyəsi

İxtisas: musiqi tarixi

Kurs: II

**Elmi rəhbər: professor, sənətsünəşliq üzrə fəlsəfə
doktoru, əməkdar müəllim Ülviyyə İmanova**

Qadın gözəlliyi önündə əsrlər boyu şairlər, yazıçılar, bəstəkarlar, rəssamlar baş əymiş, qadının zərifliyi və incəliyini yüksək səviyyədə təsvir etmişlər. Qadına həmişə ali varlıq kimi yanaşılmış, ona hörmət və sevgi bəslənilmişdir. Qadının insan cəmiyyətindəki bu rolu, mövqeyi ağıllı insanlar tərəfindən təqdir olunmuş, ona şeirlər yazılmış, musiqi əsərləri bəstələnmiş, gözəllikləri qayalara, daşlara həkk edilmişdir.

Romantizm dövrü qadınlara yanaşma tərzinə görə daha fərqli xüsusiyyətlərə malik olan dövrdür. Bu dövr insanların bir-biri üzərində mənəvi üstünlük qurmasının əksinə, fikirlərin daha demokratik şəkildə izah edilməsi, azad düşüncələrin əks etdirilməsi ilə fərqlənirdi. Romantizmin atmosferi qadınları kişilərlə bərabər hüquqlu etmək üçün əlverişli görünürdü. Bu dövrdə insanların hiss və duyğuları, daxili narahatlığı, qarşılıqsız qalan məhəbbət mövzusu ön plana çəkildiyi üçün qadınlara əsas obraz olaraq yer verilməsi bu mövzuların ifadəsinə geniş şərait yaradırdı. Romantizm dövr bəstəkarı şəxsi həyatında başına gələn nakam və qarşılıqsız məhəbbəti öz əsərində təsvir edərək avtobioqrafik xarakterli əsər yaradır.

Qadın obrazların təhlili barədə bəzi tədqiqat işləri mövzudur. Gülüstan Əliyeva "Azərbaycan bəstəkarlarının opera yaradıcılığında qadın obrazlarının musiqili dramaturji həlli"

adlı (elmi rəhbər Quliyev A.N.) sənətşünaslıq dissertasiyası yazmışdır. Musiqidə qadınlar mövzusu bir çox musiqişünas tərəfindən işlənmişdir. Məqsədimiz bütün bu yazılanları ümumiləşdirib, əlavə olaraq və fərqli bucaqlardan yanaşaraq romantizm dövründə Avropa bəstəkarlarının qadın obrazlarına yanaşma tərzini təhlil etmək, hər bəstəkarın özünəməxsus ifadə üsulunu və onların bu günümüzdə qədər davam edən ənənələrini göstərərək vahid elmi iş daxilində toplamaqdır.

20-ci əsrin əvvəllərində görkəmli Azərbaycan bəstəkarı, dahi Üzeyir Hacıbəyovun yaratdığı qadın obrazları mütərəqqi, dövrün adətlərinə qarşı etiraz səsinə bildirən və yeniliyə cəhd göstərən gənclər idi. Opera və operettalarda qadın rolları və partiyaları ifa etmək üçün aktrisa və müğənnilərin tapılmadığı bir dövrdə dahi bəstəkar gənc azərbaycanlı qızlar olan Gülçöhrə və Gülnazı sevib-sevilmək hüququ olan gənc xanımlar kimi göstərmişdi. Sevdikləri insanla bərabər olmaq üçün Gülçöhrə də, Gülnaz da dövrün normalarının əksinə gedib “ata sözündən çıxmağa” belə hazır gənc qızlardır. Üzeyir bəyin davamçıları olan bəstəkarlar da bu ənənəni davam etdirmiş, əsərlərində qadın obrazlarının mənəvi gücünü, azadlığını, qadının “zəif” deyil, “zərif” varlıq olduğunu göstərərək günümüzdə aktual mövzu olaraq gətirib çıxarmışlar.

Dissertasiya işimizin ilk hissəsində romantizm dövrünün ümumi görünüşünü, həmin dövrün ümumi xasiyyətnaməsinə toxunmuş, həmçinin erkən romantiklərin yazdığı kiçik həcmli əsərləri – vokal silsilələri, kamera instrumental və s. əsərlərdə qadın obrazlarını təhlil etmişik. İkinci hissəni isə iki paragrafa bölmüş, ilk paragrafda qadınların həm şəxsiyyət olaraq rolu, həm də obraz olaraq yanaşılma tərzindən söz açmışıq. İkinci paragraf iri həcmli əsərlər – opera, balet və s. əsərlərdə qadın obrazlarının təhlilinə yönəlmişdir.